

ITHACA'DAN BAŞLAYAN DOSTLUK

Yrd. Doç. Dr. Engin ÜNSAL*

1962 yılında İstanbul Hukuk Fakültesini bitirmiş, avukatlık stajımı yapmış, askerlik görevini yerini getirmiş olarak yeni bir yaşamın içine girmek üzereydim. O yılın sonbaharında nasıl olduysa sendikalar ve sendikacılar bir kuyruklu yıldız gibi yaşamıma girdi. Bir dostun evinde düzenlediği yemekte onlarla tanışmış ve onlar da beni ertesi gün sendikalarını görmeye davet etmişlerdi. Ertesi gün büyük bir merakla Cağaloğlu yokuşunda bir ara sokakta bulunan İstanbul Tekstil İşçileri Sendikasının merkezine gittim. Bir akşam önce konuştuğum Bahir Ersoy, Rıza Güven, Sabri Tıgılı, Yunus Kara, Hasan Gem, Kemal Abay Amerikan Koleji mezunu genç bir avukata sendikacılığı ve önemini büyük bir heyecanla anlatmaya çalışıyorlardı. Yabancı olduğum bir konu idi ama müthiş ilgimi çekti. Benden bir işçi gazetesinde yazılar yazmamı istediler. Konuyu bilmediğimi söylediğimde, Amerika'dan yeni dönmüş Hasan Gem beraberinde getirdiği bir kitabı bana verdi. Bunu okuyarak bazı yazılar yazabileceğimi söylediler. Heyecanla eve döndüm ve merakla Amerikan sendikacılığını anlatan kitabı okumaya başladım. Konu çok ilginçti. Hemen birkaç sayfalık bir tercüme yaptım. Sendikacılara verdiğim yazı "İşçinin Sesi" adlı bir gazetede benim adımla yayınlandı. Benden daha yazı yazmamı istediler. Kitaptan okuduklarımla bir iki yazı daha çıkardım ve sendikacılara verdim. Dördüncü yazım gazetenin başyazısı olarak yayınlandı ve ben bir işçi gazetesinin başyazarı olarak dönüşü olmayan bir yola girdim.

Sendikacılar benim bu konuda bilgimi arttırmak için yakın ilişki içinde oldukları İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Kürsüsü'ndeki değerli hocalarla tanışmam gerektiğini söylediler. Böylece konunun uzmanları olan kürsü başkanı Prof. Dr. Orhan Tuna'ya, ve onun aracılığı ile değerli bilimadamları Sabahaddin Zaim, Metin Kutal, Nusret Ekin, Nevzat Yalçıntaş, Turan Yazgan'ı tanıdım. Bu isimler sosyal siyaset tarihimizde isimleri saygıyla anılacak birer devdi. Bana bu alanda çalışma yapmamı ve gerekirse yurt dışında eğitim görmemi önerdiler ve bir arkadaşlarının bu konuda dünyanın en ünlü üniversitelerinden biri olan

* Maltepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi

-Cornell Üniversitesi'nde doktora yaptığını söylediler ve benim yüksek lisans için oraya başvurmamı istediler.

Gerekli başvuruyu yaptım ve Cornell'de doktora öğrencisi Toker Dereli'ye mektup yazıp kabul edildiğimi ve 1963 yılı sonbahar sömestrinde Cornell'de derslere başlayacağımı bildirdim. Yolculuk hazırlıklarımı yaptığımda Toker'e geleceğim tarihi, saati bildiren bir mektup yazdım ve bir otelde yer ayırtmasını rica ettim. Yeni evliydim ve kızım dokuz aylıktı. Uzun bir yolculuktan sonra New York'a vardık ve orada Ithaca'ya gitmek için Mohawk havayollarının uçağına bindik. İlk kez yurt dışına çıkıyorduk. Çok uzaklara kucacağımızda bir çocukla hiç kimseyi tanımadan gitmek, eşimi ve beni bayağı korkutmuştu, ama Toker'e güveniyordum. Uçak gecenin geç saatinde Ithaca'nın loş ışıklı havaalanına inmişti. Karşıllayanlar arasında bizim için can simidi olacak Toker'i aramaya başladım. Tanımıyordum. Resmini de görmemiştim. Bekleyenlerin hiçbiri Türk'e benzemiyordu. Biraz sonra salon boşaldı ve eşimle ben, kucacağımızda yorgunluktan perişan kızımız ile o boş salonda bavullarımızla kalakaldık. Toker Dereli gelmemişti ve bizi müthiş bir korku sarmıştı. Sonunda bir taksiyle kasabanın yolunu tuttuk ve kasabanın tek oteline yerleştik. Büyük bir heyecanla kucaklamayı umduğum Toker bizi yaban ellerinde tek başımıza bırakmıştı.

Ona pek kızamadım, çünkü o da vatanından binlerce kilometre uzakta ve kimbilir başında ne sorunlar vardı. Zaten ertesi gün otele geldi ve buluştuk. Güleç yüzlü, orta boylu, oldukça zayıf bir gençti ama gözlüklerinin ardındaki gözleri müthiş bir zekânın varlığını hemen ele veriyordu. Havaalanına biraz geç geldiğini, çünkü kendisini getirecek arkadaşım acele bir işi çıktığını ezilerek anlatırken onunla iyi dost olacağımızı anlamıştım. Toker'le bir ömür boyu sürecektir dostluğumuz Ithaca'da 1963 yılının bir Eylül sabahında işte böyle başlamıştı. Sonraki yıllarda bunun çok keyif verici ve daha uzun yıllar sürmesini dileyeceğim bir dostluk olduğunu anlamıştım.

Toker'le aldığımız dersler farklıydı ama hergün okulda buluşuyor ve öğrenci apartmanlarımızın olduğu mahallede kalıyorduk. Mark Thompson adında aynı okulda okuyan, benim de çok sevdiğim bir Amerika'lı ile aynı evi paylaşıyordu. Şükran günlerinde Mark'la bize gelir ve eşimin yaptığı nar gibi kızarmış hindiyi yerken biralarımızı yudumlar, memleket özleminden, gelecek günlerden söz ederdik. Birgün bana rahmetli Orhan Tuna'nın bir önerisini ilettiler. Acaba Türkiye'ye döndüğümde Sosyal Siyaset Kürsüsü'nde asistan olmak ister miydiniz? O zamanlar aklımda hep sendikalar ve onlarla çalışmak, işçi sınıfı için

birlikte birşeyler yapmak tutkusu vardı. Toker'e sendikalarda çalışacağımı, hocaya teşekkür etmesini söyledim. Bugün verdiğim bu yanıtta öylesine pişmanım ve kendime öylesine kızıyorum ki, kelimelerle anlatılmaz. Verdiğim yanıtla çok değerli bilimadamları ile birlikte çalışmak ve onlardan feyz almak şansını kendime tanımadığım gibi, sendikalarda yaşayacağım ihanetlerin içine kendimi düşüncesizce atmış olduğumun ayırdına yıllar sonra vardım, ama son pişmanlığın hiçbir yararı olmadığını acı bir biçimde öğrendim.

Bu acının bana tek yararı, Metin Kutal, Gülten Kutal, rahmetli Nusret Ekin, Turan Yazgan, Toker ve sevgili eşi Bengü Dereli gibi çok değerli hocalarla bir ömür boyu yaşadığım ve hâlâ yaşamakta olduğum doyumsuz dostluklar olmuştur.

Toker'i ne zaman görsem aklıma Cornell ve orada onunla yaşadığım unutulmaz günler gelir. Cornell sayesinde Toker gibi bir dostu kazandığım için son derece mutluyum. Oradaki doktorası onun Türk endüstri ilişkilerine yaptığı büyük katkının ilk temel taşı olmuştur.

Toker Dereli İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde akademik kariyerini büyük bir başarı ile tamamladı. Şimdi yeni heyecanlarla yeni bir yolculuğa çıkıyor. Üretmeye ve etrafımı aydınlatmaya devam edecek.

Sana yeni yaşamında esenlikler ve başarılar dilerim Toker Hoca. Yüzünden o tebessümün, yüreğinden insan sevgisinin hiç eksilmeyeceğini bilerek bunları yazıyorum

Sevgili Toker Dereli. Yolun aydınlık, ömrün uzun olsun sevgili dostum.